

PRESERVING AND PROMOTING THE CULTURAL VALUES OF THE SAN CHAY ETHNIC IN DONG KEU HAMLET, PHU DINH COMMUNE, THAI NGUYEN PROVINCE, IN ASSOCIATION WITH TOURISM DEVELOPMENT

Duong Thuy Linh

TNU – University of Sciences

ARTICLE INFO		ABSTRACT
Received:	30/7/2025	This paper focuses on the preserving and promoting the cultural values of the San Chay ethnic in Dong Keu hamlet, Phu Dinh commune, Thai Nguyen province, in association with tourism development. The research methods used are document analysis, secondary data, fieldwork with in-depth interviews, group discussions, and interdisciplinary analysis. Research results show that the cultural life of the San Chay people is diverse and unique, which is the potential to meet the experiential needs of tourists. However, the impact of current economic and social life has led to the phenomenon of "cultural disconnection". This situation raises the issue of preserving and promoting the cultural values of the San Chay people in the modern context. In recent years, preserving and promoting the cultural values of ethnic communities associated with tourism development has become a trend of interest and creates attraction for community tourism activities in Vietnam. This is a practical and sustainable direction. From there, the article studies solutions to preserve and promote San Chay culture associated with tourism development to turn culture into a special commodity product, contributing to improving the life of the community, promoting and spreading San Chay ethnic culture in Dong Keu hamlet, Phu Dinh commune, Thai Nguyen province to domestic and foreign tourists.
Revised:	10/12/2025	
Published:	10/12/2025	
KEYWORDS		
Tourism		
Conservation		
Sustainable development		
Culture		
San Chay		

BẢO TỒN VÀ PHÁT HUY GIÁ TRỊ VĂN HÓA DÂN TỘC SÁN CHAY XÓM ĐỒNG KỆU, XÃ PHÚ ĐÌNH, TỈNH THÁI NGUYÊN GẮN VỚI PHÁT TRIỂN DU LỊCH

Dương Thùy Linh

Trường Đại học Khoa học - ĐH Thái Nguyên

THÔNG TIN BÀI BÁO		TÓM TẮT
Ngày nhận bài:	30/7/2025	Bài viết nghiên cứu vấn đề bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa dân tộc Sán Chay xóm Đồng Kệu, xã Phú Đình, tỉnh Thái Nguyên gắn với phát triển du lịch. Phương pháp nghiên cứu được sử dụng là phân tích tài liệu, dữ liệu thứ cấp, điền dã thực địa với phỏng vấn sâu và thảo luận nhóm, phân tích liên ngành. Kết quả nghiên cứu cho thấy, đời sống văn hóa của người Sán Chay đa dạng và độc đáo, có tiềm năng khai thác trở thành sản phẩm đáp ứng nhu cầu trải nghiệm của khách du lịch. Tuy nhiên, tác động của đời sống kinh tế - xã hội hiện nay đã dẫn đến việc mai một, xảy ra hiện tượng "đứt gãy văn hóa". Thực tế đó đặt ra vấn đề bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa người Sán Chay trong bối cảnh đương đại. Trong những năm gần đây, bảo tồn, phát huy các giá trị văn hóa của cộng đồng các dân tộc gắn với phát triển du lịch đang là xu hướng được quan tâm và tạo sức hấp dẫn cho hoạt động du lịch cộng đồng ở Việt Nam. Đây là hướng đi thiết thực, bền vững. Từ đó, bài viết nghiên cứu các giải pháp bảo tồn, phát huy văn hóa người Sán Chay gắn với phát triển du lịch nhằm đưa văn hóa trở thành sản phẩm hàng hóa đặc biệt, góp phần cải thiện đời sống của cộng đồng, quảng bá và lan tỏa văn hóa dân tộc Sán Chay xóm Đồng Kệu, xã Phú Đình, tỉnh Thái Nguyên đến du khách trong, ngoài nước.
Ngày hoàn thiện:	10/12/2025	
Ngày đăng:	10/12/2025	
TỪ KHÓA		
Du lịch		
Bảo tồn		
Phát triển bền vững		
Văn hóa		
Sán Chay		

DOI: <https://doi.org/10.34238/tnu-jst.13333>

Email: linhdt@tnus.edu.vn

<http://jst.tnu.edu.vn>

88

Email: jst@tnu.edu.vn

1. Giới thiệu

Trong sự nghiệp đổi mới, Đảng ta luôn coi trọng vị trí, vai trò của văn hóa, khẳng định văn hóa là nền tảng tinh thần của xã hội, là sức mạnh nội sinh cho sự phát triển. Hiện nay, trước những thách thức đặt ra của quá trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa và hội nhập quốc tế, càng phải chú trọng bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa dân tộc vì sự phát triển nhanh, bền vững của đất nước. Văn kiện Đại hội XIII của Đảng chỉ rõ: “Gắn phát triển văn hóa với phát triển du lịch, đưa du lịch thành một ngành kinh tế mũi nhọn, đồng thời bảo vệ, gìn giữ tài nguyên văn hóa cho các thế hệ mai sau” [1]. Quyết định số 147/QĐ-TTg ngày 22 tháng 01 năm 2020 của Thủ tướng Chính phủ phê duyệt chiến lược phát triển du lịch Việt Nam đến năm 2030, khẳng định du lịch sẽ trở thành ngành kinh tế mũi nhọn vào năm 2030. Ngoài ra, phát triển du lịch ở Việt Nam cần tập trung vào văn hóa du lịch, gắn phát triển du lịch với bảo tồn và phát huy giá trị di sản và bản sắc văn hóa dân tộc [2]. Trước yêu cầu đó, vấn đề bảo tồn và phát huy văn hóa các dân tộc thiểu số ở Việt Nam ngày càng được quan tâm. Sắc thái văn hóa đa dạng, đặc sắc, hấp dẫn của các tộc người trở thành nguồn lực giá trị, trực tiếp tạo nên sản phẩm du lịch đặc thù, tạo sức hút du lịch [3]. Trong định hướng phát triển kinh tế, xã hội vùng dân tộc thiểu số hiện nay, các giá trị văn hóa tộc người được quan tâm khai thác [4]. Cụ thể hơn, du lịch là hướng sinh kế mới mang lại nguồn thu nhập cho cộng đồng địa phương, giải quyết việc làm tại chỗ, góp phần xóa đói giảm nghèo, nâng cao chất lượng cuộc sống. Đồng thời với xu hướng khai thác các giá trị văn hóa phục vụ du lịch, người dân địa phương tự nâng cao ý thức và chủ động giữ gìn bản sắc văn hóa tộc người. Đây là hướng đi mang tính bền vững trong mục tiêu bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa song song với phát triển kinh tế, xã hội [5].

Thực tiễn ở nhiều địa phương đã cho thấy, văn hóa được coi là nền tảng, là nguồn vốn phát triển kinh tế, xã hội bền vững. Đã có nhiều công trình nghiên cứu chú trọng phát triển du lịch gắn với bảo tồn, phát huy giá trị di sản và bản sắc văn hóa dân tộc [6]-[10].

Đã có nhiều công trình nghiên cứu về văn hóa người Sán Chay nói chung và bảo tồn, phát huy văn hóa người Sán Chay nói riêng [11]-[13]. Tuy nhiên, tiếp cận từ góc độ khai thác du lịch nhằm mục tiêu bảo tồn văn hóa người Sán Chay hiện vẫn còn là một khoảng trống. Bài học kinh nghiệm từ những nghiên cứu thực tiễn trên đây là căn cứ để bài viết đi sâu phân tích những giá trị văn hóa dân tộc Sán Chay xóm Đồng Kệu, xã Phú Đình, tỉnh Thái Nguyên trong định hướng khai thác du lịch nhằm mục tiêu phát triển kinh tế xã hội tộc người.

2. Phương pháp nghiên cứu

Bài viết được thực hiện dựa trên 2 phương pháp chính:

Phương pháp phân tích tài liệu, dữ liệu thứ cấp, kế thừa những công trình nghiên cứu trước đó về vấn đề bảo tồn và phát huy văn hóa tộc người, phát triển du lịch vùng dân tộc thiểu số.

Bên cạnh đó, phương pháp điền dã được thực hiện kết hợp quan sát, tham dự thực địa và phỏng vấn sâu, thảo luận nhóm đối với các hộ gia đình, nghệ nhân dân gian, cán bộ văn hóa xã nhằm làm rõ thực trạng của việc bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa dân tộc Sán Chay xóm Đồng Kệu, xã Phú Đình, tỉnh Thái Nguyên. Trên cơ sở đó, chúng tôi có căn cứ đề xuất những kiến nghị nhằm nâng cao hiệu quả bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa dân tộc Sán Chay trong định hướng khai thác tiềm năng văn hóa gắn với phát triển du lịch.

3. Kết quả và thảo luận

3.1. Thực trạng văn hóa của người Sán Chay xóm Đồng Kệu, xã Phú Đình, tỉnh Thái Nguyên

Xóm Đồng Kệu, xã Phú Đình là nơi tập trung sinh sống của 94 hộ dân, 426 nhân khẩu người Sán Chay [14]. Sự tụ cư tập trung cùng việc sử dụng tiếng mẹ đẻ và coi trọng nhà sản truyền thống đã giúp cộng đồng duy trì bản sắc văn hóa đậm đà, nhiều đặc sắc. Đây là yếu tố quan trọng tạo nên sức hấp dẫn của một điểm đến du lịch cộng đồng.

Theo thực tế điền dã, năm 2025, ở Đồng Kệu còn 17 nhà sản truyền thống, đều trên 50 năm tuổi, có nhà lên đến 70-80 năm tuổi. Không gian nhà ở rộng rãi, thoáng mát, cảnh quan gần gũi

thiên nhiên. Người Sán Chay có nghề mộc và làm nhà sàn lâu đời, được đồng tộc và các dân tộc khác trong và ngoài tỉnh mời đến dựng nhà. Với tinh thần cố kết cộng đồng cao, nhà sàn trong thôn được dựng bởi sự chung tay hỗ trợ của các thành viên, tận dụng vật liệu tre, gỗ tự nhiên và lợp mái nhiều lớp bằng lá cọ. Nét truyền thống của kiến trúc nhà sàn, sự độc đáo của những nếp nhà cổ và điều kiện cư trú thuận tiện, không gian thoáng đãng, hài hòa với thiên nhiên, là lợi thế nếu được khai thác phục vụ khách du lịch. Từ thực tế về nhu cầu tiện nghi và sự phát triển kinh tế, nhiều nhà sàn truyền thống đã được thay thế bởi nhà sàn hiện đại, vật liệu được thay đổi trên nền không gian kiến trúc cũ. Đồng Kệu hiện có 40 nhà sàn bê tông. Điều này là minh chứng mạnh mẽ về dấu ấn văn hóa tộc người, sự quen thuộc với không gian cư trú nhà sàn của người Sán Chay. Nhận thấy giá trị kiến trúc nhà sàn và tiềm năng phát triển du lịch của tỉnh nói chung và xã Phú Đình nói riêng, Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch đã phối hợp cùng chính quyền địa phương đầu tư mới tại thôn Đồng Kệu 01 nhà sàn cộng đồng và bảo tồn 05 nhà sàn của các hộ gia đình. Bên cạnh đó, hệ thống cơ sở hạ tầng công cộng (đường giao thông, điện, nước, wifi...) được đầu tư đầy đủ, sẵn sàng cho khai thác phục vụ khách du lịch.

Tụ cư dưới chân núi Hồng, với nguồn tài nguyên rừng sẵn có, người Sán Chay rất giỏi nghề thủ công đan lát, tạo ra các đồ dùng, vật dụng trong lao động và sinh hoạt. Sản phẩm đan gồm: dậu (tạn), giành (lou), sọt (lụi), rá (la), rỏ (lỗ), niêng (sieng), quang treo (ki), giỏ đựng (có lấu), nong (pọc cậy), quạt nan (pa xín), bồ đựng thóc (bồ), đó đơm cá tôm (chon), vợt bắt ếch (kiu), nón (pa mầu), mũ (thau mậu), dế nôi (mó lac), hàng rào (lây pac), lồng (láu), sàng gạo (sáy cậy), dầm cày (háng cậy), làm nón... [11]. Cùng sự phát triển của đời sống kinh tế hiện nay, chỉ còn số ít những người già có thể đan lát được nhiều sản phẩm, độ tuổi dưới 50 tuổi hầu như không còn biết đan lát. Nếu có định hướng khai thác, nghề đan lát truyền thống là điều kiện để sáng tạo, thiết kế thành những sản phẩm lưu niệm đặc trưng của địa phương, phục vụ du lịch, mang lại nguồn thu nhập cho cộng đồng, góp phần giữ gìn nghề truyền thống.

Là cộng đồng sống gần rừng, người Sán Chay còn có nhiều bài thuốc nam sử dụng trong chăm sóc sức khỏe, chữa bệnh như chữa rắn cắn, đau răng, đau bụng, xương khớp, lá mát gan, tăng cường sức khỏe, ngâm chân, thuốc tắm... Số lượng người già am hiểu về cây thuốc và làm thuốc ở Đồng Kệu không còn nhiều, dù cũng đã được trao truyền nhưng một số hộ gia đình cũng chỉ duy trì với những bài thuốc đơn giản. Thế mạnh từ cây dược liệu có thể trở thành sản phẩm chăm sóc sức khỏe cho khách du lịch, không chỉ là yếu tố hấp dẫn mà còn tạo nên lợi thế cạnh tranh của điểm đến du lịch. Cộng đồng Sán Chay xã Phú Lương hiện nay cũng đã giới thiệu và bán rất nhiều sản phẩm gói thảo dược từ thuốc nam, mang lại nguồn thu nhập ổn định. Nghề thuốc nếu trở thành sản phẩm du lịch sẽ góp phần bảo tồn và phát huy giá trị của các cây dược liệu quý, đồng thời mang lại lợi ích kinh tế cho cộng đồng địa phương.

Trang phục của người Sán Chay khá đơn giản với điểm nhấn là các hoa văn trang trí. Phụ nữ mặc váy chàm và áo dài có trang trí hoa văn ở nách áo và lưng áo. Thường ngày, họ chỉ dùng một thắt lưng chàm nhưng trong những ngày hội hè, tế lễ, phụ nữ sẽ mặc những bộ đồ chàm nhưng đã được trang trí đẹp hơn, phía trước ngực có những mảng vải màu trắng xen lẫn những mảng vải màu chàm, phía sau có thêu hoa văn màu đỏ và trắng, thắt lưng hai màu đỏ và xanh lơ. Trên đầu đội khăn vuông màu chàm đen. Trang phục nữ ít hoa văn, chỉ tập trung 2 phần nếp ở cổ áo để trang trí với những họa tiết chỉ thêu hình mặt trời. Nam giới mặc áo chàm dài hoặc ngắn, quần màu nâu hoặc trắng [11]. Trang phục là yếu tố đầu tiên tạo nên sự khác biệt giữa người Sán Chay với các cộng đồng dân tộc khác. Hoa văn trên trang phục thể hiện sự gắn bó của cộng đồng Sán Chay với thiên nhiên, tổ tiên và niềm tin tâm linh với các biểu tượng hoa lá, sông núi, mặt trời... Tuy không sắc sỡ sắc màu, không cầu kỳ với nhiều họa tiết thêu thùa nhưng sắc chàm chủ đạo cùng những điểm nhấn hoa văn trên nữ phục đã tạo nên vẻ đẹp giản dị, kín đáo, duyên dáng của trang phục Sán Chay trên nền xanh núi rừng trung du. Nữ phục hiện nay ít được sử dụng. Khi có sự kiện, lễ hội cộng đồng, người Sán Chay ở Đồng Kệu thường phải mượn trang phục từ những nơi khác như Phú Lương hoặc Tuyên Quang.

Người Sán Chay có nhiều cách chế biến món ăn đặc sắc, mang hương vị đặc trưng vùng trung du như lạp xườn, thịt hun khói, măng nhồi, sấu cọ, canh nồm cọ, các loại bánh chim âu, trứng

kiến, bánh ngải, coóc mò, cơm lam, xôi ngũ sắc... Đây sẽ là yếu tố hấp dẫn khách du lịch trải nghiệm và tìm hiểu những giá trị văn hóa tộc người trong đời sống sinh hoạt, lao động sản xuất, quan niệm tâm linh...

Đời sống tín ngưỡng, phong tục tập quán của người Sán Chay đa dạng với tục thờ tổ tiên, trời đất, thổ công, bà mụ, thần nông, thần chăn nuôi, lễ hội cầu mùa, các nghi thức đám cưới, làm ma, cấp sắc... Đặc biệt, trong các nghi lễ tâm linh không thể thiếu bộ tranh thờ, mỗi bức tranh cổ mang những hình tượng khác nhau, phù hợp với từng nghi lễ. Hệ thống tranh thờ phản ánh quan niệm về thế giới quan, vũ trụ quan, đồng thời còn có ý nghĩa giáo dục sâu sắc qua gốc tích của từng tranh.

Cũng như đồng bào dân tộc thiểu số khác trên địa bàn, người Sán Chay ở xóm Đồng Kệu vẫn còn lưu giữ nhiều loại hình văn hóa đặc sắc như hát Sáng cọ (còn gọi là hát Lưu Tam), trình diễn dân gian nhảy Tắc xình và nhiều trò chơi dân gian như tung còn, đánh yến, đánh cù, đánh khăng, đi cà kheo, nhảy sạp...

Múa Tắc xình có các động tác múa mô phỏng những hoạt động trong lao động sản xuất nông nghiệp, hội tụ đủ các yếu tố của trình thức biểu diễn dân gian, được cộng đồng người Sán Chay lưu truyền, bảo tồn qua nhiều thế hệ, đã trở thành di sản phi vật thể cấp quốc gia của tỉnh Thái Nguyên.

Bên cạnh đó, người Sán Chay có kho tàng truyện cổ, tục ngữ, thành ngữ, dân ca phong phú, chủ yếu là truyền miệng được người già kể lại. Các truyện có nội dung về sự tích các loài vật, đồ vật; dân ca, tục ngữ chủ yếu nói về kinh nghiệm sản xuất, về ứng xử xã hội và phê phán những thói hư tật xấu trong cuộc sống.

Cùng với những giá trị văn hóa tộc người độc đáo, trên địa bàn xã Phú Đình có 12 di tích lịch sử - văn hóa, lịch sử cách mạng, danh lam thắng cảnh, trong đó có 4 di tích thành phần nằm trong Di tích Quốc gia đặc biệt An toàn khu (ATK) Đình Hóa, gồm: Địa điểm di tích Chủ tịch Hồ Chí Minh ở Tin Keo; Cụm di tích Chủ tịch Hồ Chí Minh ở Khuôn Tát; Thắng cảnh Thác Khuôn Tát; Di tích Lịch sử đời phong tướng. Ngoài ra còn có các di tích có giá trị quan trọng như Di tích Tổng Bí thư Trường Chinh ở đời Nhà Mòn; Di tích Phó Thủ tướng Phạm Văn Đồng ở Thảm Khen. Hàng năm, các di tích và công trình văn hóa nơi đây đón hàng trăm nghìn lượt khách đến tham quan di tích, trải nghiệm du lịch sinh thái.

Có thể nói, người Sán Chay xóm Đồng Kệu còn lưu giữ được nhiều giá trị văn hoá truyền thống đặc sắc, người dân hiền hòa, mến khách, với cảnh quan núi rừng thoáng đãng, khí hậu trong lành, mát mẻ quanh năm. Cùng với các hoạt động lao động sản xuất, nghề thủ công truyền thống, ẩm thực phong phú, đa dạng phong tục tập quán và các sinh hoạt văn hóa tinh thần là cơ sở để khai thác loại hình du lịch cộng đồng, tạo sự hấp dẫn đối với du khách. Tuy nhiên, cùng sự phát triển của đời sống kinh tế - xã hội, qua thời gian, những giá trị truyền thống đang phải đối mặt với nguy cơ “đứt gãy văn hóa” khi thế hệ trẻ người Sán Chay ít hiểu biết về giá trị truyền thống, không còn mặn mà với việc duy trì văn hóa. Điều này đặt ra vấn đề cấp bách trong việc bảo tồn giá trị văn hóa người Sán Chay trong bối cảnh hiện nay. Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII cũng đã chỉ rõ “Gắn phát triển văn hóa với phát triển du lịch, đưa du lịch thành một ngành kinh tế mũi nhọn, đồng thời bảo vệ, gìn giữ tài nguyên văn hóa cho các thế hệ mai sau” [1]. Trước thực trạng đó, cần quan tâm đẩy mạnh công tác bảo tồn văn hóa gắn với phát triển du lịch, đưa di sản văn hóa của người Sán Chay ở Đồng Kệu thành sản phẩm du lịch để góp phần quảng bá, giữ gìn văn hóa, khơi dậy sự tự hào, chủ động, năng động của lớp trẻ để tiếp nối và phát huy giá trị truyền thống trong bối cảnh hiện nay.

3.2. Bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa dân tộc Sán Chay xóm Đồng Kệu, xã Phú Đình, tỉnh Thái Nguyên trong phát triển du lịch

Tài nguyên văn hóa tạo nên những giá trị cốt lõi trong phát triển du lịch đặc trưng của từng vùng, từng địa phương. Việc bảo tồn, phát huy các di sản văn hóa góp phần làm gia tăng nguồn tài nguyên du lịch, là nguồn lực để phát triển du lịch trở thành ngành kinh tế mũi nhọn. Thông qua hoạt động du lịch vừa có thể quảng bá văn hóa tộc người, văn hóa địa phương, vừa tạo sinh kế, tăng thêm thu nhập cho cộng đồng dân cư, phát triển kinh tế cho địa phương.

Qua khảo sát, xóm Đồng Kệu có trên 50 hộ sẵn sàng tham gia phát triển du lịch cộng đồng, với mong muốn được tham gia bảo tồn các di sản văn hóa, thành lập các câu lạc bộ văn hóa, văn nghệ phục vụ cho bảo tồn văn hóa và phát triển du lịch cộng đồng. Bài học kinh nghiệm từ những mô hình làm du lịch trong tỉnh của người Sán Chay xã Phú Lương, hay người Tày làng bảo tồn nhà sàn Thái Hải, người Dao xã La Bằng... và ngoài tỉnh là cơ sở và động lực xây dựng và phát triển định hướng khai thác du lịch gắn với bảo tồn văn hóa người Sán Chay xã Phú Đình.

Trước thế mạnh của tài nguyên văn hóa, cảnh quan tự nhiên và giá trị lịch sử vùng đất cư trú, để khơi dậy tiềm năng phát triển du lịch, Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch Thái Nguyên và xã Phú Đình đang thực hiện dự án "Bảo tồn làng văn hóa truyền thống dân tộc Sán Chay, xóm Đồng Kệu, xã Phú Đình gắn với phát triển du lịch cộng đồng", kết nối với các khu, điểm du lịch xây dựng các tour du lịch, tạo ra các sản phẩm du lịch đặc trưng nhằm tạo việc làm, nâng cao thu nhập cho người dân. Đó cũng là mục tiêu mà Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch Thái Nguyên hướng tới nhằm triển khai có hiệu quả các nội dung của Dự án 6 về "Bảo tồn, phát huy giá trị văn hóa truyền thống tốt đẹp của các dân tộc thiểu số gắn với phát triển du lịch" giai đoạn I của Chương trình mục tiêu quốc gia phát triển kinh tế - xã hội vùng đồng bào dân tộc thiểu số và miền núi giai đoạn 2021 - 2030, từng bước tạo sự gắn kết giữa phát triển du lịch cộng đồng và bảo tồn, phát huy các giá trị văn hóa - lịch sử trên địa bàn tỉnh Thái Nguyên.

Thực tế công tác bảo tồn văn hóa gắn với phát triển du lịch tại Đồng Kệu mới chỉ bước đầu được quan tâm. Để công tác này được hiệu quả, kịp thời, thu hút được sự tham gia đông đảo, tích cực, chủ động của cộng đồng địa phương, việc làm cấp thiết đối với các cấp chính quyền và cơ quan chuyên môn hiện nay là đưa ra quy hoạch tổng thể phát triển du lịch cộng đồng gắn liền với bảo tồn và phát huy di sản văn hóa, cụ thể bằng một số giải pháp sau:

Đẩy mạnh công tác bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa tộc người thông qua tuyên truyền, giáo dục

Để văn hóa được duy trì và phát triển, vấn đề trao truyền văn hóa qua các thế hệ là yếu tố then chốt. Trước thực trạng về hiện tượng "đứt gãy văn hóa" hiện nay ở thế hệ trẻ, việc lồng ghép bảo tồn và phát huy văn hóa trong chương trình giáo dục ở các cấp có ý nghĩa vô cùng quan trọng giúp cho thế hệ trẻ hiểu biết về truyền thống, bản sắc văn hóa dân tộc, tôn trọng, giữ gìn và phát huy văn hóa truyền thống văn hóa của dân tộc mình, tôn trọng bản sắc văn hóa của các dân tộc anh em.

Thứ nhất, tại các trường học, giáo viên xây dựng các chuyên đề bảo tồn và phát huy văn hóa theo từng thành tố văn hóa, theo đặc trưng cư trú và vùng miền. Sử dụng các chuyên đề này trong những buổi sinh hoạt lớp, sinh hoạt dưới cờ đầu tuần học, trong những giờ học trải nghiệm hay chương trình giáo dục địa phương mới, tổ chức các buổi workshop tại các trường cấp 1, 2 và cấp 3 của xã Phú Đình. Học sinh người Sán Chay tại các trường là chủ thể thực hiện và là trung tâm của các hoạt động này. Để có thể giới thiệu về bản sắc tộc người, các bạn học sinh sẽ được trao truyền văn hóa từ ông bà, bố mẹ trong gia đình để hiểu rõ hơn về những sinh hoạt văn hóa đang được thực hành hoặc thậm chí đã mai một. Từ đó, khi có những chương trình, sự kiện như ngày hội văn hóa, ngày đại đoàn kết dân tộc tại địa phương, các thế hệ trẻ sẽ tham gia hào hứng và trực tiếp, chủ động là người thực hành văn hóa.

Thứ hai, từ bản sắc văn hóa, tại các trường học, tại địa phương có thể tổ chức hoạt động triển lãm, trưng bày, giới thiệu về các lễ hội truyền thống, phong tục tập quán, trò chơi dân gian, biểu diễn dân ca, dân vũ và trưng bày, quảng bá các đặc sản địa phương, các sản phẩm thủ công... của người Sán Chay.

Thứ ba, xây dựng câu lạc bộ văn hóa Sán Chay theo từng nhóm: câu lạc bộ dân ca, dân vũ, câu lạc bộ văn hóa... để hình thành những nhóm nhỏ tự thực hành văn hóa truyền thống dưới sự hướng dẫn của các nghệ nhân dân gian, những người am hiểu văn hóa dân tộc. Giải pháp này có ý nghĩa quan trọng khi có sự gắn kết giữa gia đình, nhà trường trong việc giáo dục ý thức cũng như nâng cao hiểu biết về văn hóa tộc người, tạo động lực bảo tồn và phát huy văn hóa một cách chặt chẽ, hiệu quả.

Thứ tư, kết hợp giáo dục lý thuyết và thực hành bằng việc tổ chức các hoạt động trải nghiệm, tham quan, khảo sát tìm hiểu thực tế tại các bản làng. Qua đó, có thể giúp học sinh xây dựng các

dự án bảo tồn văn hóa nhỏ, mang ý nghĩa thiết thực dưới sự hướng dẫn của thầy cô, sự hỗ trợ từ cộng đồng.

Thứ năm, trong nhà trường có thể tổ chức các cuộc thi sáng tạo về khoa học kỹ thuật để phát huy tính chủ động, sáng tạo, khai thác kinh nghiệm thực tế, truyền thống văn hóa vốn có của học sinh trong bảo tồn và phát huy văn hóa truyền thống, ví dụ như: thiết kế sản phẩm lưu niệm từ nghề thủ công truyền thống, thiết kế những tờ rơi quảng cáo về đặc trưng văn hóa, xây dựng những video quảng bá về tài nguyên tự nhiên, tài nguyên văn hóa có thể hấp dẫn khách du lịch, xây dựng sổ tay dân ca ghi chép, dịch nghĩa và biện giải từ góc độ văn hóa tộc người... Khi hoạt động này trở thành các cuộc thi, tính điểm trong học tập cho học sinh sẽ có thể huy động sự hỗ trợ từ phía gia đình, cộng đồng, có ý nghĩa trong việc lan tỏa phong trào bảo tồn văn hóa.

Thứ sáu, xây dựng phòng truyền thống nhà trường, thư viện văn hóa để trưng bày, lưu giữ, quảng bá các sản phẩm văn hóa dân tộc do học sinh sưu tầm hoặc sáng tạo, đáp ứng nhu cầu sử dụng lâu dài và kịp thời của các hoạt động giáo dục bảo tồn văn hóa tộc người.

Hiện nay, xóm Đồng Kệu đã được đầu tư xây dựng nhà văn hóa cộng đồng khang trang, rộng rãi theo kiến trúc nhà sàn truyền thống. Chính quyền địa phương và cộng đồng có thể phối hợp xây dựng mô hình bảo tàng văn hóa tộc người tại đây để gìn giữ và trao truyền những giá trị văn hóa tộc người trong những buổi sinh hoạt cộng đồng, đồng thời, đây sẽ là mô hình mini giới thiệu với khách du lịch trước khi tham gia trải nghiệm sinh hoạt văn hóa cùng cộng đồng.

Nâng cao chất lượng nguồn nhân lực, phát huy vai trò của người có uy tín

Thứ nhất, cần nâng cao chất lượng đội ngũ cán bộ làm công tác văn hóa cấp xã, để kịp thời nắm bắt và có đủ chuyên môn xây dựng kế hoạch hoạt động bảo tồn, phát huy di sản văn hóa gắn với phát triển du lịch.

Thứ hai, tập huấn đội ngũ cán bộ văn hóa về kỹ năng, nghiệp vụ khai thác văn hóa trong phát triển du lịch để có thể tuyên truyền, hướng dẫn cộng đồng bảo tồn và phát huy văn hóa song song với phát triển kinh tế xã hội vì đây chính là nguồn nhân lực tại cơ sở, nắm rõ, bám sát địa bàn, gần với cộng đồng nhất. Nếu cán bộ nhận thức được vai trò của du lịch trong bảo tồn văn hóa, tạo động lực phát triển kinh tế xã hội sẽ có những định hướng giúp người dân thay đổi, nhận thức, tư duy về việc bảo tồn và phát huy văn hóa.

Thứ ba, tăng cường nâng cao trình độ nhân lực của cộng đồng địa phương trong khai thác giá trị văn hóa phục vụ du lịch: bên cạnh những lớp tập huấn của chính quyền, các dự án... cần đẩy mạnh việc giao lưu, học tập mô hình du lịch cộng đồng ở những địa phương, cơ sở kinh doanh du lịch khác (các khách sạn, nhà hàng) để nâng cao chất lượng dịch vụ lưu trú, ẩm thực, trải nghiệm văn hóa, mở rộng mối quan hệ, kỹ năng giao tiếp cho cộng đồng, đặc biệt là ngoại ngữ bởi du lịch cộng đồng là loại hình rất được khách du lịch quốc tế yêu thích. Từ đó, cộng đồng sẵn sàng và chủ động hơn khi tham gia hoạt động du lịch. Đặc biệt, khi trình độ của cộng đồng địa phương được nâng lên, chính họ sẽ là người quảng bá hình ảnh văn hóa dân tộc một cách chuyên nghiệp, hiệu quả, thuyết phục và có sức hút nhất với khách du lịch.

Thứ tư, phát huy vai trò của người có uy tín trong định hướng bảo tồn và khai thác giá trị văn hóa tộc người gắn với du lịch. Người có uy tín là những người am hiểu thực tiễn địa phương và phong tục tập quán, gương mẫu thực hiện các chủ trương, chính sách của Đảng, pháp luật của Nhà nước nên việc tuyên truyền, vận động đồng bào các dân tộc thiểu số luôn đạt được hiệu quả. Dưới sự chỉ dẫn tiên phong của người uy tín, di sản văn hóa người Sán Chay sẽ có định hướng khai thác phục vụ du lịch nhằm nâng cao đời sống, xóa đói giảm nghèo, là tiền đề để gìn giữ và phát huy bản sắc văn hóa truyền thống dân tộc.

Quy hoạch cảnh quan thôn bản

Người Sán Chay ở Đồng Kệu có ý thức lưu giữ không gian kiến trúc nhà sàn qua việc chuyển đổi từ nhà sàn cổ sang nhà sàn bê tông. Đây là thuận lợi khi có kế hoạch và nguồn lực đầu tư hỗ trợ bảo tồn nhà sàn truyền thống. Chính quyền địa phương cần thực hiện tuyên truyền, vận động gìn giữ những nếp nhà sàn cổ còn lại và có định hướng, đề xuất quy hoạch không gian làm điểm du lịch từ những giá trị văn hóa tộc người.

Du lịch cộng đồng có sức hấp dẫn không chỉ từ văn hóa tộc người mà còn ở vẻ đẹp của cảnh sắc thiên nhiên. Với không gian cư trú điển hình cùng những nếp nhà sàn của người Sán Chay, có thể đầu tư, quy hoạch cảnh quan đặc trưng từ ngõ, đường thôn đến công nhà, sân vườn của các homestay với những con đường hoa, cây cảnh trang trí, hàng rào sân vườn bằng liếp tre, cảnh quan đồi chè, đồi cọ điển hình của vùng cư trú... Điều đó giúp tạo dấu ấn riêng cho điểm đến du lịch đồng thời giúp du khách được trải nghiệm không gian hài hòa với thiên nhiên trong những ngày lưu trú, nghỉ dưỡng tại thôn.

Liên kết hợp tác giữa chính quyền - doanh nghiệp - cộng đồng địa phương - khách du lịch để phát huy nguồn lực văn hóa trong phát triển du lịch

Chính quyền cần tạo nên sự kết nối giữa các doanh nghiệp và chủ thể văn hóa để hỗ trợ đồng bào Sán Chay trong việc xây dựng mô hình và cách thức đưa nguồn tài nguyên văn hóa phục vụ du lịch cộng đồng hiệu quả. Chính quyền cần xây dựng cơ sở vật chất, đảm bảo vệ sinh môi trường và các dịch vụ bổ sung, đáp ứng những điều kiện cần thiết phục vụ du khách, gắn với tour, tuyến du lịch; xây dựng hệ thống sản phẩm lưu niệm gắn với nghề đan lát truyền thống (đồ mini, giỏ, móc khóa, quạt nan...); khai thác dịch vụ tắm, chăm sóc sức khỏe, sản phẩm địa phương từ những bài thuốc nam gia truyền...

Chính quyền địa phương phối hợp với doanh nghiệp, hỗ trợ cộng đồng số hóa di sản, sưu tầm, ghi âm, ghi hình lưu giữ dữ liệu di sản văn hóa, xây dựng các website/ứng dụng quảng bá di sản để thu hút du khách trải nghiệm văn hóa và lan tỏa giá trị văn hóa cộng đồng. Bên cạnh đó, chính quyền cũng cần phối hợp tổ chức các workshop, tọa đàm giữa những bên liên quan để có chiến lược thực hiện khả thi khai thác di sản văn hóa người Sán Chay phục vụ du lịch gắn với và thu hút cộng đồng địa phương chủ động tham gia.

Hiện nay, người Sán Chay đã thành lập được các câu lạc bộ văn nghệ để diễn xướng đồng thời truyền dạy, bảo lưu văn hóa tộc người. Đây là một mô hình có ý nghĩa gắn kết và thúc đẩy sự tự hào, chủ động của cộng đồng trong việc gìn giữ các giá trị văn hóa tộc người.

Chính quyền địa phương phối hợp với doanh nghiệp du lịch, có thể kết hợp với các điểm du lịch trong và ngoài tỉnh để các thành viên câu lạc bộ có cơ hội giao lưu biểu diễn, trình diễn, tạo động lực về vật chất và tinh thần để chính các hạt nhân của câu lạc bộ phát huy mạnh mẽ vai trò quảng bá, trao truyền các giá trị văn hóa. Thái Nguyên nói chung và xã Phú Đình nói riêng đang quan tâm phát triển du lịch gắn với bản sắc văn hóa các cộng đồng dân tộc thiểu số. Giá trị văn hóa người Sán Chay có thể trở thành sản phẩm du lịch tại chỗ hoặc liên kết khai thác phục vụ nhu cầu trải nghiệm văn hóa của du khách tại các điểm đến du lịch như Khu sinh thái Nhà tôi (Sơn Cẩm, Phú Lương), Bảo tàng Văn hóa các dân tộc Việt Nam (Trung tâm thành phố Thái Nguyên) hoặc tham gia giao lưu, trình diễn trong ngày hội văn hóa các dân tộc, các chương trình trải nghiệm văn hóa do tỉnh tổ chức... Đây thực sự là cơ hội và định hướng thiết thực, có ý nghĩa trong bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa truyền thống trong đời sống đương đại.

4. Kết luận

Bảo tồn và phát huy văn hóa truyền thống gắn với phát triển du lịch là mục tiêu quan trọng trong chính sách dân tộc của Đảng và Nhà nước nhằm phát triển kinh tế xã hội các cộng đồng dân tộc thiểu số. Sự độc đáo trong bản sắc văn hóa tộc người là thế mạnh trong khai thác du lịch cộng đồng nhằm phát triển kinh tế xã hội người Sán Chay ở Đồng Kệu, Phú Đình, Thái Nguyên. Tuy nhiên, tài nguyên hiện vẫn ở dạng tiềm năng, định hướng phát triển của tỉnh mới được thực hiện bước đầu, cần triển khai sớm những giải pháp cụ thể để đưa di sản thành sản phẩm du lịch, cộng đồng địa phương trở thành chủ thể, có nhận thức, năng lực, chủ động tham gia hoạt động du lịch, cán bộ cấp xã đủ chuyên môn và tâm huyết để hỗ trợ cộng đồng. Khi các giải pháp được thực hiện đồng bộ, chắc chắn làng văn hóa Đồng Kệu sẽ trở thành làng du lịch, thu hút du khách, đời sống kinh tế - xã hội của người dân được nâng cao, sự tự hào về các giá trị truyền thống là động lực để thúc đẩy ý thức bảo tồn và phát huy văn hóa tộc người ngay chính môi trường được sinh ra và vận hành./.

TÀI LIỆU THAM KHẢO/ REFERENCES

- [1] Communist Party of Vietnam, *Documents of the 13th National Congress of Delegates*, vol. 1. National Political Publishing House Truth, Hanoi, 2021.
- [2] Vietnamese Prime Minister, “Decision No. 147/QĐ-TTg on Vietnam's tourism development strategy to 2030,” 2020. [Online]. Available: <https://thuvienphapluat.vn/van-ban/Thuong-mai/Quy-dinh-147-QD-TTg-2020-phe-duyet-Chien-luoc-phat-trien-du-lich-Viet-Nam-den-nam-2030-433518.aspx>. [Accessed July 25, 2025].
- [3] V. M. Nguyen, *Preserving and promoting traditional cultural values of ethnic minorities for socio-economic development in Ha Giang province*. Social Science Publishing House, 2021.
- [4] H. S. Tran, “Preserving and promoting cultural heritage values in developing heritage tourism in ethnic minority area,” *Communist Magazine*, August 2021. [Online]. Available: https://www.tapchicongsan.org.vn/web/guest/gop-y-du-thao-cac-van-kien-trinh-dai-hoi-xiii-cua-dang/-/2018/823912/view_content. [Accessed July 25, 2025].
- [5] T. T. H. Do and T. T. H. Dang, “The role of homestay tourism in promoting local culture and providing sustainable community development for ethnic minorities in Thai Nguyen: a case study of Noong homestay management model,” *TNU Journal of Science and Technology*, vol. 191, no. 15, pp. 3-12, 2022.
- [6] T. T. M. Vu and T. V. A. Le, “Developing livelihoods in association with preserving and promoting the traditional cultural values of ethnic minorities – effective method of cultural preservation in ethnic minority and mountainous areas,” *Journal of Ethnic Minorities Research*, vol. 8, no. 3, pp. 1-8, 2019.
- [7] V. D. Hoang, “Some solutions to preserve the culture of the Mong ethnic group in Simacai and Bac Ha districts associated with tourism development,” *Culture and Arts Magazine*, vol. 596, 2025. [Online]. Available: <http://vanhoanghethuat.vn/mot-so-giai-phap-bao-ton-van-hoa-nguoi-mong-o-huyen-si-macai-va-bac-ha-gan-voi-phat-trien-du-lich.htm>. [Accessed July 25, 2025].
- [8] H. N. Do, “Preserving and promoting the value of cultural heritage in Bac Son district, Lang Son province,” *TNU Journal of Science and Technology*, vol. 227, no. 17, pp. 88-94, 2022.
- [9] P. T. Le, “Proposing strategies for balancing cultural heritage conservation and economic development in Ho Chi Minh city,” *TNU Journal of Science and Technology*, vol. 229, no. 16, pp. 92-100, 2024.
- [10] T. L. Duong, “Promoting cultural values in the socio-economic development of ethnic minority communities (case study of Dao community - based tourism village in Nam Dam village, Quan Ba commune, Quan Ba district, Ha Giang province),” *TNU Journal of Science and Technology*, vol. 228, no. 03, pp. 190-197, 2023.
- [11] V. A. Tran, *Folklore of San Chi people in Thai Nguyen province*. National Culture Publishing House, Hanoi, 2011.
- [12] D. Khong, *San Chay ethnic in Vietnam*. Culture Publishing House, Hanoi, 2011.
- [13] Institute of Ethnology, *Ethnic minorities in Vietnam (Northern provinces)*. National Political Publishing House Truth, 2012.
- [14] Phu Dinh Commune, *Socio-economic report*, 2024.